

Kirkegårdsmurer

Av Dagfinn Trømborg

Loen kirke

Olden gamle kirke

Ved de fleste gamle kirker ble det anlagt en *kirkegård* med gravplasser. Rundt kirkegården og kirka ble det vanligvis lagt en mur av stein, en *kirkegårdsmur*.

Kirkegården var *vigslet*, *innviet*. Det betyr at de som ble begravd der, ble lagt i *kristnet jord*.

Muren skulle avgrense kirkegården og beskytte den, slik at beitedyr ikke kom inn på gravplassene.

Formen på kirkegårdsmurene varierer mye rundt om i landet, avhengig av lokal byggeskikk og av hva slags stein som var lettest tilgjengelig i området

Vi skal her se noen eksempler på ulike kirkegårdsmurer:

Loen kirke i Stryn kommune i Sogn og Fjordane. Åttekantet kirke bygget i tre i 1837. Muren består av store, temmelig firkantede steinblokker som ble kilt ut av

Råde kirke

Røros kirke

berget. De har blitt brukt temmelig rått, uten videre bearbeiding.

Der det har vært nødvendig er det fylt inn mindre stein, *pinningssteiner*. På toppen er det lagt steinheller for å beskytte muren. Den lokale bergarten er *gneisgranitt*.

Olden gamle kirke i Stryn kommune i Sogn og Fjordane fylke.

Kirka ble bygd i 1758 av lafta tømmer og utvendig kledd med liggende panel.

Kirkegårdsmuren er bygget opp av store, regelmessige steinblokker av *granittisk gneis* som ble kilt ut av fjellet. Deretter ble hjørner og kanter hogd av, *tuktet*, slik at blokkene fikk en tilnærmet lik fasong.

Råde kirke. Middelalderkirke fra slutten av 1100-tallet.

Steinkirke. Ligger oppe på Ra-ryggen i Østfold.

Kirkegårdsmuren består av bruddstein av *granitt* i forskjellig størrelse og med skarpe hjørner og kanter.

Sel kirke

Svene kirke

Røros kirke bygd i 1784. Veggene er murt opp av skiferheller som er stablet opp på flasken, og med kalkmørtel og leire som bindemiddel. Veggene ble deretter pusset med kalkmørtel.

Kirkegårdsmuren er også bygget opp av lokal skifer og stein. På toppen er det lagt store skiferheller på skrå for å beskytte muren.

Sel kirke i Gudbrandsdalen er en korskirke, bygd i tømmer i 1742.

Kirkegårdsmuren består av skiferplater, 3-4 meter lange og én meter høye, som står på høykant. Skiferplatene blir holdt sammen av 1,5 meter høye, firkantede

klebersteinspillarer som er rundet på toppen.

I Gudbrandsdalen har det vært en mengde skiferbrudd, blant annet i Sel. Skiferbergarten er en leirskifer, *fylitt*. Fra Sel, og ellers i Gudbrandsdalen, er det beskrevet en mengde klebersteinsbrudd som trolig har vært utnyttet så lenge det har vært bosetning i distriktet.

Svene kirke i Flesberg kommune i Numedal. Buskerud fylke. Trekirke. Bygd av laftet tømmer i 1738.

Kirkegårdsmuren består av store oppreiste *kvartsittheller*. I noen av steinhellene er det satt inn jernringer til å binde hestene i.

Hauge gamle kirke

Kråkerøy kirke

Hauge gamle kirke i Lærdal i Sogn. Det har stått to kirker på dette stedet. Den siste ble bygd i 1649 og revet i 1869.

Kirka og kirkegården lå på elvesletta ned for ei bratt dalside. Kirkegårdsmuren ble bygd i 1770 som pliktarbeid av bøndene i området. Den består av *gneis*, store, nedraste kampesteiner og med mindre steiner mellom.

Kråkerøy kirke i Østfold. Bygd av rødlig, lokal *granitt*. Ferdig i 1911, i en tid da det var stor steinhoggervirksomhet i distriktet.

Kirkegårdsmuren og kirka består av presist hogde granittblokker. Et resultat av dyktig steinhoggerarbeid.

Søndre Slagen kirke i Tønsberg kommune, bygd i betong og tegl i 1972.

Søndre Slagen kirke

I forbindelse med utvidelse av kirkegården i 2012 ble denne delen av muren laget av stein som ble hentet fra lokale grustak. Det har opprinnelig vært usortert morene-

materiale som besto av forskjellige bergarter og som deretter ble transportert, slipt og rundet i smeltevannselver i slutten av siste istid.

VI HAR ALT DU TRENGER PÅ ETT STED TIL ARBEID MED STEIN SØLV, KNIV OG MYE ANNET HYGGELIG HOBBYARBEID

- * UTROLIG UTVALG AV SLIPT OG USLIPT SMYKKSTEIN
- * VERKTØY OG MASKINER FOR BEARBEIDING AV STEIN
- * DIAMANTSLIPEUTSTYR FOR STEIN OG METALLER
- * UTSTYR FOR Å LAGE SMYKKER I SØLV OG STEIN
- * EKTE OG UEKTE INNFATNINGER
- * KNIVMAKERUTSTYR
- * VERKTØY FOR ALL SLAGS HOBBYARBEID
- * LÆR AV MANGE KVALITETER
- * SØLV OG SØLVSMEDUTSTYR
- * SØLV I TRÅD, RØR OG PLATE
- * RIMELIG OG GODT NYSØLV
- * HALVFABRIKAT SMYKKER OG INNFATNINGER

Du bør besøke vår nettbutikk
www.grenstho.no
som oppdateres kontinuerlig

Genie slipe- og polérmaskin leveres med seks stk 6" diamanthjul og rondell med polérfilt og tinnoksyd. Den har vannanlegg med sirkulasjon.

Storgt 211, N-3912 Porsgrunn
Tlf 35 55 04 72 / 35 55 86 54 Fax 35 55 98 43
E-mail: grenstho@online.no
Internett: www.grenstho.no